

ÕIGUSKANTSLERI AASTA 2022/2023

Sotsiaalkaitse

Elukalliduse tõus on löönud valusalt ka neid, kes varem riigi abita või riigi makstavate toetuste abil toime tulid. Nii näiteks on suurde rahalisse kitsikusse sattunud töövõimetoetuse saajad. Riiklik töövõimetoetus on praegu väiksem kui [parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalhartas](#) välja toodud vähim toimetulekuks ette nähtud summa.

Kui pensione on viimastel aastatel kolmel korral erakorraliselt suurendatud, siis töövõimetoetuse maksmisel samasuguseid erakorralisi meetmeid rakendatud ei ole. On olnud ka juhus, kus töövõimetoetuse saaja niigi nappi toetust vähendati sedavõrd, et inimene jäi ühel kuul sisuliselt ilma sissetulekuta. Õiguskantsler [pöördus](#) selle probleemi lahendamiseks Riigikogu sotsiaalkomisjoni poole.

Riigikogu muutis õiguskantsleri pöördumise alusel seadusesätet, mille kohaselt on lubatud töötuna arvele võtta kutseõppeasutuste õpilasi, kuid mitte gümnaasiumiõpilasi. 2022. aasta lõpus võttis Riigikogu vastu uue [tööturumeetmete seaduse](#), milles on arvestatud ka õiguskantsleri seisukohta, et riik kohtleks gümnaasistide töötuna registreerimisel samamoodi nagu kutseõppeasutuste õpilasi. Seadus jõustub 1. jaanuaril 2024.

Õiguskantsler esitas lõppenud ülevaateaastal Riigikohtule mitu arvamust eripensionide põhiseaduspärasuse kohta ning vastas perekonnaseaduse ja perehüvitiste seaduse muudatust puudutavale küsimustele.

Lastega perede toetamine

Õiguskantslerilt küsiti, kas põhiseadusega on kooskõlas see, et elatise arvutamisel läheb arvesse vaid pool lasterikka pere toetusest ja teine pool jääb pere heaolu suurendamiseks.

Õiguskantsler [selgitas](#), et lasterikka pere mõiste ja selle pere toetuste suurus ei tulene põhiseadusest, vaid selle otsustab Riigikogu seadustega. See tähendab, et Riigikogul on õigus teha otsus, kuhu seada perede toetamisel tasakaalupunkt.

Õiguskantslerilt paluti ka arvamust 1. jaanuarist 2023 rakendatud perehüvitiste seadust

muutva seaduseelnõu kohta, millega sooviti vähendada lasterikka pere toetust.

Õiguskantsler [kinnitas](#), et Riigikogul on õigus valida, kuidas lasterikkaid peresid toetada. [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 28 lõige 4 näeb küll ette, et lasterikkad pered on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all, kuid ei anna siiski kellelegi õigust nõuda abi kindlal viisil või kindlas suuruses. Kui aga Riigikogu on otsustanud lasterikkaid peresid rahaliselt toetada, siis on inimese õigus toetusele kohtulikult kaitstav nii omandipõhiõiguse (PS § 32) kui ka vanemate ja laste kaitse (PS § 27 lg 4) sätte alusel.

Inimesele antud õigus on seda kaalukam, mida tugevam on tema õiguspärane ootus jätkuvalt toetust saada. Seega on seadusega iga ootuse loomine suur vastutus. Kergekäeline lubaduse andmine ja selle kiire tagasivõtmine kahjustab Riigikogu usaldatavust. Riigikohtu otsusele tuginedes ei saa siiski väita, et lasterikka pere toetuse vähendamine 200 euro võrra ja lasterikka pere toetuse indekseerimisest loobumine rikuks õiguspärase ootuse põhimõtet (Riigikohtu [otsus nr 5-20-3](#), p 56-58).

Samas leidis õiguskantsler, et üleminekusäte, mis oleks jätnud lasterikka pere toetusest ilma pere, kelle üks laps saab 19-aastaseks pärast 1. juulit 2023, oleks rikkunud õiguskindluse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid. Riigikogu arvestas seaduse vastuvõtmisel õiguskantsleri seisukohta, tehes seaduseelnõus vastavad muudatused.

Mitme lapsevanema mure lahendati koostöös vastutava ametkonnaga. Näiteks küsis üks vanem õiguskantslerilt, miks maksis Sotsiaalkindlustusamet talle neljanda lapse toetust nii, nagu oleks tegemist pere esimese lapsega. Selgus, et pere kolmele esimesele ja viiendale lapsele oli toetust taotlenud ema, kuid neljanda lapse kohta oli taotluse esitanud isa. Isale maksti lapsetoetust nii, nagu oleks tal ainult üks laps, ehkki pere kõik lapsed olid nende ühised lapsed. Sotsiaalkindlustusamet tunnistas viga ning avaldaja mure lahendati: andmebaasis korrastati pere kohta käivad andmed ning saamata jäänud toetus maksti tagantjärele välja.

Õiguskantsleri poole pöördus abi saamiseks lapsevanem, kelle arvates oli ta linna makstavast sünnitoetusest ebaõiglaselt ilma jäetud. Asi oli selles, et lapsevanem oli esitanud linnale sünnitoetuse taotluse määratud tähtajast hiljem, kuid siiski enne [haldusmenetluse seaduse](#) § 34 ettenähtud menetlustähtaja ennistamise tähtpäeva.

Õiguskantsler [palus](#) linnal hinnata, kas mõni taotleja esitatud asjaolu võis olla piisavalt mõjuv, et see võis takistada teda sünnitoetuse avaldust õigeaegselt esitamast. Kui linn leiab, et

nende asjaolude alusel ei saa toetuse taotluse tähtaega ennistada, siis tuleb linnal inimesele selgitada, miks see nii on.

Aina sagedamini küsivad õiguskantslerilt nõu inimesed, kes on läinud välismaale elama või tööle. Näiteks soovis üks Soomes töötav inimene teada, miks ei maksta tema lastele Eestis kehtivaid peretoetusi.

Euroopa Liidu sotsiaalkindlustuse koordineerimise reeglite kohaselt (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu [määrus 883/2004](#)) ei maksta peretoetusi mitmekordselt. Inimene saab toetusi sellelt riigilt, kus ta töötab. Konkreetsele perele maksis peretoetusi Soome riik.

Samas võimaldavad Euroopa Liidu reeglid laste elukohariigi maksta perele täiendavat toetust, kui vanema elukohariigi toetused on suuremad kui tema töökohariigi toetused. Eestis makstakse kolmelapselisele perele suuremat toetust kui Soomes.

Selle avalduse lahendamise käigus selgus, et kuni 31. detsembrini 2022 kehtinud [perehüvitiste seaduse](#) järgi oli peres kaks lapsetoetust saavat last. Pere vanimail lapsel ei olnud õigust lapsetoetust saada, sest ta oli täisealine ega õppinud. 1. jaanuaril 2023 jõustus seadusemuudatus, mille kohaselt hakkas lapsetoetust saama ka pere vanim laps. Sotsiaalkindlustusamet määras perele tagantjärele – alates 1. jaanuarist 2023 – peretoetuste lisahüvitise suuruses, mille võrra on sellele perele makstavad Eesti peretoetused Soome peretoetustest suuremad.

Õiguskantsler käsitles ka soodustingimustel õppelaenu kustutamise tingimusi. Nimelt oli üks lapsevanem taotlenud õppelaenu kustutamist, põhjendades seda puudega täisealise lapse eest hoolitsemisega, kuid Sotsiaalkindlustusamet jättis tema taotluse rahuldamata.

Õiguskantsler [selgitas](#), et [õppetoetuste ja õppelaenu seaduse](#) § 22 lõike 3 kohaselt saab õppelaenu kustutada sel juhul, kui laenusaaja lapsel on tuvastatud raske või sügav puue. Eesti seaduste järgi peetakse lapseks kõiki alla 18-aastaseid noori (vt lastekaitse seaduse § 3 lg 2). Kuna õppetoetuste ja õppelaenu seadus lapse vanust ei täpsusta, tuleb siin lähtuda lastekaitse seaduse mõttest ning järeldada, et pärast lapse täisealiseks saamist pole vanemal enam õigust õppelaenu kustutamist taotleda.

Tööturuteenused

Õiguskantslerilt küsiti, miks ei ole statsionaarses õppes õppivatele gümnaasiumiõpilastele võimalik kasutada kõiki neid tööturumeetmeid, mis on ette nähtud kutseõppeasutuse

õpilastele. Näiteks ei võeta gümnasiste töötuna arvele.

Õiguskantsler [pöördus](#) Riigikogu sotsiaalkomisjoni poole, misjärel täiendati komisjoni ettepanekul Riigikogu menetluses olevat tööturumeetmete seaduse eelnõu. Parlament võttis vastu uue seaduse ning selle tulemusena saab Eesti Töötukassa edaspidi töötuna arvele võtta ka gümnaasiumiõpilase. Sellega tagati statsionaarses õppes õppivate gümnaasiumiõpilaste ja kutseõppeasutuse õpilaste võrdne kohtlemine. Ühtlasi täiendati seadust nii, et töötuna saab arvele võtta ka statsionaarses õppes kõrgharidust omandava üliõpilase. [Tööturumeetmete seadus](#) jõustub 1. jaanuaril 2024.

Õiguskantslerilt palus abi inimene, kes oli ühel kuul töötutoetusest ilma jäetud. Põhjus oli selles, et sellel kuul oli talle tagastatud eelmisel kalendriaastal enammakstud tulumaks.

Õiguskantsler selgitas, et töötutoetust makstakse tegelikku abivajadust silmas pidades. Eesti Töötukassal on õigus peatada või lõpetada töötutoetuse maksmine, kui inimese kuusissetulek ületab töötutoetuse 31-kordset päevamäära. Kui töötutoetuse sissetulek on võrdne või suurem kui 31-kordne töötutoetuse päevamäär, peatatakse töötutoetuse maksmine 30 päevaks ([tööturuteenuste ja toetuste seaduse](#) (TTTS) § 32 lg 1 p 4). Pärast seda töötutoetuse maksmist jätkatakse. Töötutoetust makstakse kokku kuni 270 päeva (TTTS § 30 lg 1) ning päevade arv, millal on õigust töötutoetust saada, ei vähene. Seega võib tulumaksutagastuse tõttu töötutoetuse maksmine jaguneda pikema aja peale.

Eesti Töötukassa hinnangul on praegu tööga hõivatud umbes 20 protsenti puuduva töövõimega inimestest (kokku on puuduva töövõimega inimesi ligikaudu 38 000).

Õiguskantslerilt on küsitud, miks ei ole puuduva töövõimega inimestel võimalik taotleda tööalase rehabilitatsiooni teenust. Riik ei peaks inimesi vajalikust abist ilma jätma, kui nad saaksid selle toel vähegi töötada ning seeläbi oma ainelist ja vaimset heaolu parandada.

Õiguskantsler andis puuduva töövõimega inimeste murest teada Riigikogu [sotsiaalkomisjonile](#), et Riigikogu saaks kaaluda võimalust anda tööalase rehabilitatsiooni saamise õigus ka neile puuduva töövõimega inimestele, kes soovivad töötamist jätkata või uut jõukohast tööd leida.

Töövõimetoetuse vähendamine

Põhiseaduse § 28 lõikes 2 on öeldud, et Eesti kodanikul on õigus riigi abile töövõimetusel korral. Paragrahvi 28 lõige 4 näeb ette, et puuetega inimesed on riigi erilise hoole all. See tähendab, et töövõime kaotuse (ja sellest tuleneva sissetuleku kaotuse) korral tuleb inimesele

pakkuda sellist rahalist tuge, et ta oleks kaitstud vaesuse eest.

[Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta](#) on kokku lepitud, et kui inimene jääb töövõime kaotuse tõttu sissetulekuta, peab riik tagama talle sissetuleku, mis ei tohi olla väiksem kui 50 protsenti leibkonnaliikme ekvivalentnetosissetuleku mediaanist. Kui inimene saab ka teisi toetusi, võib töövõime vähenemise korral makstav hüvitis olla 40–50 protsenti mediaanist. Alla 40 protsendi jäävat hüvitist ei saa mingil juhul pidada piisavaks. Viimased andmed Eesti ekvivalentnetosissetuleku mediaani suuruse kohta pärinevad aastast 2021 ja töövõimetoetus moodustas sellest kõigest 37,1 protsenti. Kuigi arvutused on tehtud 2021. aasta kohta, pole põhjust arvata, et olukord on praeguseks oluliselt paranenud.

Enne töövõimereformi suurendati töövõimetus pensione vanaduspensionidega samas tempos, kuid nüüd, kui töövõimetoetus ei ole enam pensionisüsteemi osa, on töövõimetoetuse saajad ära unustatud. Näiteks, 2020. aastal suurendati pensioni baasosa 7 euro võrra, 2021. aastal 16 euro võrra ja rahvapensioni määra 30 euro võrra ning 2023. aastal tõsteti nii pensioni baasosa kui ka rahvapensioni määra 20 euro võrra (vt [riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) § 61 lg 1⁷–1⁸). Kui töövõimetoetust oleks suurendatud pensionidega samaväärselt, saaks iga töövõimetoetuse saaja aastas üle 500 euro rohkem toetust, kui ta saab praegu.

Probleem võib tekkida siis, kui puuduva töövõimega inimesele makstakse samal kuul välja eelmise kalendrikuu töötasu ja töösuhte lõpetamise tasud tehtud töö ja kasutamata puhkusepäevade eest. Selle tulemusena võidakse inimese töövõimetoetust pärast töösuhte lõpetamist ülejäämisel kuul vähendada sedavõrd, et ta jääb sellel kuul igasuguse sissetulekuta.

Ühel niisugusel juhul sai inimene ühes kuus töövõimetoetust vaid 35 eurot. Pärast töösuhte lõppemist oli talle välja makstud tavapäraselt kuu alguses makstav eelmise kuu töötasu ja lisaks sellele töösuhte lõpetamise kuu töötasu ning tasu kasutamata puhkusepäevade eest. Tööandja deklareeris nendelt summadelt makstava sotsiaalmaksu Maksu- ja Tolliametile töösuhte lõppemisele järgneva kuu alguses. Eesti Töötukassa luges need summad töösuhte lõppemisele järgneva kuu sissetulekuks ja selle tõttu vähendas ülejäämisel kuul inimese töövõimetoetust. Kui inimene oleks lahkunud töölt kuu alguses, mitte kuu lõpus, siis ei oleks tema töövõimetoetust vähendatud.

On selge, et inimene sattus süsteemi hammasrataste vahele. Seetõttu pöördus õiguskantsler Riigikogu sotsiaalkomisjoni poole. Sotsiaalkomisjon arutas õiguskantsleri pöördumist

2023. aasta jaanuarikuus kahel istungil, kuid Riigikogus lahenduseni ei jõutud. Õiguskantsler juhtis probleemile uuesti tähelepanu oma kirjalikus [ettekandes](#) (vt lk 3 p 6), mille ta saatis Riigikogu uue koosseisu sotsiaalkomisjonile maikuu lõpus.

Pensioni saamise tingimused

Lapsevanem soovis teada, kas [riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) (RPKS) § 28 lõike 2 punkti 12 kohaselt peetakse last kasvatanud vanemaks ka seda vanemat, kes on maksnud lapsele elatist. Nimelt näeb seesama sätte ette, et lapse kasvatamise eest arvestatakse pensioniõiguslikku staaži sellele lapsevanemale, kes on last tegelikult kasvatanud vähemalt kaheksa aastat.

Õiguskantsler [leidis](#), et sätte on põhiseadusega kooskõlas. Seatud tingimusega on soovitud toetada eeskätt neid inimesi, kes on saanud laste kasvatamise tõttu vähem töötada. Lapsevanemal, kes on oma lapsele üksnes elatist maksnud, on olnud rohkem aega end muul viisil vanaduspõlveks kindlustada.

Kuna vanem on kohustatud tagama oma lapse heaolu kuni tema täisealiseks saamiseni, on põhjendatud ka seadusega kehtestatud tingimus, et pensioniõigusliku staaži saamiseks peab vanem olema last kasvatanud vähemalt kaheksa aastat. See tähendab, et riikliku pensionikindlustuse seaduse kohaselt ei loeta lapsele ainult elatist maksnud vanemat lapse tegelikult kasvatajaks.

Riigikohus palus õiguskantslerilt arvamust kahes politsei- ja piirivalveametnike pensioni käsitlevas põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuasjas.

Üks kohtuasi (nr [5-23-1](#)) puudutas 1. jaanuarist 2020 kuni 30. juunini 2022 kehtinud [politsei ja piirivalve seaduse](#) § 111² lõike 2 osa, mis ei võimaldanud võtta politseiametniku väljateenitud aastate pensioni suuruse arvutamisel aluseks palgamäära, mis kehtis päeval, millest alates pension määrati. Riigikohus ei ole selles asjas veel otsust teinud.

Teises kohtuasjas (nr [5-23-25](#)) oli küsimus selles, kas põhiseadusega on kooskõlas [politsei ja piirivalve seaduse](#) § 114 lõike 3 punkt 3. See sätte ei võimalda politseiametnikul saada väljateenitud aastate pensioni 50-aastaselt juhul, kui ta oli politseiteenistuse seaduse alusel 1. juuliks 2007 omandanud vähemalt 20 aastat politseiteenistuse staaži, ta asus piirivalveteenistusse pärast 1. juulit 2007, kuid enne 1. jaanuari 2010, mil Politseiamet ja Piirivalveamet ühendati ning jätkas 1. jaanuarist 2010 kuni 50-aastaseks saamiseni

politseiametnikuna politseiteenistuses. Erinevalt õiguskantslerist leidis Riigikohus, et PPVS § 114 lõike 3 punkt 3 on põhiseadusega kooskõlas.

Riigikohus palus õiguskantslerilt arvamust ka põhiseaduslikkuse järelevalve asjas [nr 5-22-12](#). Küsimuse all oli [kohtute seaduse](#) § 132⁷ lõige 2 osas, milles see välistab jooksva aasta palga alusel arvutatud kohtunikupensioni indekseerimise. Nii nagu õiguskantsler leidis ka Riigikohus, et kohtute seaduse § 132⁷ lõige 2 on põhiseadusega vastuolus.

Õiguskantsler [selgitas](#) ka haiglas viibimise ajal pensioni kättesaamise võimalusi. Inimese mure lahendati koostöös Sotsiaalkindlustusametiga. Ühtlasi lubas Sotsiaalkindlustusamet, et ameti kodulehel avaldatud pensioni väljamaksmise infot täiendatakse.

Üksinda elava pensionäri toetus

Mõned inimesed kurtsid, et nad ei ole saanud üksi elava pensionäri toetust.

Alates 2017. aastast maksab riik üksi elavale pensionärile kord aastas 115 euro suurust [toetust](#). Sotsiaalkindlustusamet lähtub selle toetuse maksmisel rahvastikuregistri andmetest. Toetuse saamist võib takistada eelkõige see, et rahvastikuregistri andmete järgi ei ela pensionär eluruumis üksinda. Samas võivad rahvastikuregistri andmed olla vananenud: näiteks selle tõttu, et mõni pensionäriaga koos elanud inimene on jätnud pärast uude elukohta asumist uue elukohateate esitamata. Õiguskantsler on selgitanud, et niisugusel juhul tuleb pensionäri toetuse saamiseks taotleda elukohaandmete muutmist, mis võib aga võtta omajagu aega. Senikaua kui toetuse saamise tingimused pole täidetud, pole pensionäri võimalik üksi elava pensionäri toetust saada.

Välistatud ei ole inimlikud eksimused, mille tõttu võib rahvastikuregistri andmetesse sattuda ebatäpsusi. Näiteks ühe kaasomandis oleva elamu eluruumidel olid eraldi aadressid, kuid üks kaasomanikest valis elukoha registreerimisel vale aadressi ja selle tõttu jäi pensionär toetusest ilma. Ametiasutuste koostöös probleem lahendati: Tartu Linnavalitsus teavitas kaasomanikku ja tema avalduse alusel tehti registris parandus. Sotsiaalkindlustusamet maksis pensionäri toetuse välja üks kuu tavapärasest hiljem.

Ühel juhul jäi inimene üksi elava pensionäri toetusest ilma selle tõttu, et tema aadressiandmed ei olnud korrektsed: tema eluruumil puudus eraldi aadress. Pensionär elas üksikelamu esimesel korrusel, maja teisel korrusel elas aga teine leibkond, kellel oli majja eraldi sissepääs ja ka eraldi elektri-, vee- ja kanalisatsioonisüsteem. Tallinna

Linnaplaneerimise Amet nõustus aadressiandmeid täpsustama.

Õiguskantsleril paluti ka põhjendada, miks saavad üksi elava pensionäri toetust vaid vanaduspensionärid. Eesti Pimedate Liit pöördus õiguskantsleri poole sooviga, et puuduva töövõimega inimestele makstaks samasugust ühekordset toetust, nagu saavad üksi elavad pensionärid. Õiguskantsler selgitas, et toetuse maksmise tingimused sõltuvad poliitilistest valikutest, mida õiguskantsler ei saa hinnata. Küll aga võivad inimesed teha Riigikogule ettepaneku seadust muuta.

Hoolekandeteenuste osutamine

Õiguskantslerilt otsis abi Maardus elav inimene, kelle abitaotluse läbivaatamisele ja otsuse tegemisele kulus linnavalitsusel põhjendamatult rohkem aega, kui seadus ette näeb. Avaldaja taotles linnalt abi oma pereliikmele.

Õiguskantsler [leidis](#), et Maardu Linnavalitsus ei ole abi korraldades tähtaegadest kinni pidanud. Sotsiaalabi taotlus tuleb lahendada kümne tööpäeva jooksul pärast selle nõuetekohast esitamist ([sotsiaalseadustiku üldosa seaduse](#) § 25 lg 1). Õiguskantsler palus linnavalitsusel inimesele selgitada, miks linn leiab, et on abivajajat juba piisavalt abistanud ning et inimesele pole muid teenuseid vaja (nt isikliku abistaja teenust). Maardu Linnavalitsus palus avaldajalt vabandust, et ei ole korraldanud abi seadusega sätestatud tähtaja jooksul, ning selgitas, miks ei saa avaldajale määrata isiklikku abistajat.

Õiguskantslerilt küsiti ka selle kohta, kas eestkostetavale võib määrata isikliku abistaja.

Isikliku abistaja teenusega soovitakse suurendada puude tõttu füüsilist kõrvalabi vajava täisealise inimese iseseisvat toimetulekut ja ühtlasi vähendada inimese seadusjärgsete hooldajate hoolduskoormust. Isiklik abistaja aitab inimest tema igapäevategevustes, näiteks liikumisel, söömisel, toidu valmistamisel, riietumisel, majapidamistöodes ja muudes toimingutes ([sotsiaalhoolekande seaduse](#) § 27 lõiked 1 ja 2). Seega on oluline, et inimene vajab puude tõttu igapäevatoimingutes füüsilist kõrvalabi.

Õiguskantsler selgitas, et kui füüsilist kõrvalabi vajav intellektipuudega inimene suudab oma suhtlusoskuste piires teada anda, mida ta soovib (näiteks palub end toetada ühest toast teise liikumisel), pole ühtki mõistlikku põhjust, miks peaks isikliku abistaja kasutamise võimalust piirama üksnes selle tõttu, et abivajajal on intellektipuue või et näiteks rahaasjades on tema teovõime piiratud. Kui piiratud teovõimega inimesele isiklikku abistajat ei võimaldataks, oleks

see vastuolus rahvusvaheliste lepingutega. Nii [parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta](#) (art 15 lg 3) kui ka [ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon](#) (art 19) sätestavad, et puuetega inimestel on õigus iseseisvale elule ([puuetega inimeste õiguste komitee üldine selgitus, nr 5](#) (2017), p-d 8, 16 (c, iv), 17, 21).

Õiguskantslerilt palus abi ka inimene, kellele vallavalitsus keeldus hüvitamast eluruumi kohandamise kulusid. Vallavalitsus põhjendas oma otsust nii rahanappusega kui ka sellega, et pole midagi kohandada, sest abivajaja oli vajalikud tööd juba ise ära teinud. Õiguskantsler [soovitas](#) vallal välja selgitada, kas inimesel võis vallaametnikega suhtlemise põhjal kujuneda arusaam, et vald hüvitab tema tehtud kulutused tagantjärele. Vald peaks seejärel võtma seisukoha, kas avaldajale on seeläbi tekitatud kahju, mille vald peaks [riigivastutuse seaduse](#) kohaselt hüvitama.

Õiguskantslerile anti teada, et alates 1. jaanuarist 2023 ei määra Tallinn enam keskmise puudega lastele hooldajat. Olukorda uurides selgus, et linn asendas oma eelarvest vabatahtlikult makstava sotsiaaltoetuse sotsiaalteenusega. Ühtlasi suurendas linn puudega lapse hoiuteenuse saamise võimalusi, sest seda teenust osutatakse nüüd kõigile puudega lastele. Muutustega kohanemine võib võtta aega ning seetõttu maksab linn toetust varem määratud tähtaja lõpuni.

Õiguskantsler [leidis](#), et Tallinnas tehtud muudatused ei ole põhiseadusega vastuolus. Oluline on see, et abivajajaid (sealhulgas puudega lapsi ja nende perekondi) ei jäeta abita ning muutunud olukorras nende toimetulek ei halvene.

Mõnikord tuleb õiguskantsleril pöörduda ühe ja sama probleemi lahendamiseks valla- või linnavalitsuse poole korduvalt. Näiteks ei hinnanud Kambja vallavalitsus inimese abivajadust kohe pärast abitaotluse saamist. Vald ei teinud otsuseid seadusega ettenähtud tähtjaks ning nende otsustega ei rahuldatud inimese vajadusi piisavalt. Õiguskantsler soovitas vallavalitsusel taotluse uuesti läbi vaadata, hinnata võimalikult kiiresti inimese abivajadust ning otsustada haldusaktiga, milliseid sotsiaalteenuseid inimene vajab.

Vallavalitsus tegi uue otsuse, kuid ka see ei katnud inimese kogu abivajadust. Õiguskantsler tuletas vallale meelde, et vald peab enne otsuse tegemist ära kuulama abivajaja arvamuse ning seejärel tegema nõuetekohase otsuse. Kui inimese arvamust ei arvestata, tuleb vallal seda otsuses põhjendada.

Ühe erihoolekandeteenust saava inimese eestkostja soovis teada, kas hooldekodul on õigus

küsida suuremat kohatasu, kui seadus ette näeb. Sotsiaalkaitseminister on kehtestanud erihoolekandeteenuse osutamise tingimused. Kui aga teenust osutatakse paremates tingimustes, võimaldab [sotsiaalhoolekande seadus](#) (SHS § 73 lõige 6) küsida teenuse eest määratud suuremat tasu.

Õiguskantsler leidis, et paremates tingimustes elavate inimeste majutus- ja toitlustuskulude maksmise tingimused ja nende iga-aastane muutmine võivad jääda hooldekodu elanikele arusaamatuks. Seetõttu tegi ta Sotsiaalkindlustusametile [ettepaneku](#) lisada edaspidi lepingutesse klausel ootamatute hinnatõusude vastu. Sotsiaalkindlustusamet lubas seda teha.

Õiguskantsleri poole pöörduti murega, et Tallinn ei toeta kulude tasumisel piisavalt igapäevaeltu toetamise teenust saavaid inimesi.

Õiguskantsler selgitas, et Tallinn on aidanud omaosalust tasuda neil inimestel, kes saavad ööpäevaringset erihooldusteenust paremates tingimustes, kui on seadusega ette nähtud (SHS § 73 lõige 6). Linn maksab neile toetust volikogu kehtestatud „[Sotsiaalhoolekandelise abi andmise korra](#)“ § 10 lõike 2 alusel. See säte näeb ette, et abi võib anda erandliku olukorra või kiireloomulise probleemi tekkimisel.

Õiguskantsler [palus](#) Tallinna Linnavolikogul kaaluda, kas ja mis tingimustel võiks linn maksta püsivalt toetust neile erihoolekandeteenust saavatele inimestele, kellel pole omaosaluse maksmiseks piisavalt raha.